№ 20 ԹԷՀՐԱՆ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍ 5

1896

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ԹԷՀՐԱՆ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆԻՍ 5 № 20

ԱՍՏՂ-ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Հրատարակւում է ամեն չորեքշաբթի օրերը

Տարեկան գինն է Թէհրանում 12 ղրն. վեցամսեան 6 ղ. Պարսկաստանի օտար քաղաքները 15 ղ. վեցամսեան 8 ղ. Ռուսաստան 3 րուբլի. վեցամսեան 2 րուբլի. Օտար երկիրները 8 ֆրանք. վեցամսեան 5 ֆրանք: Հասցէ՝ Teheran Rédaction ASTGH-AREVELAN

«ԱՍՏՂ-ԱՐԵՒԵԼԵԱՆԻ» Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր բացի Կիրակի եւ տօն օրերն:

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով. իւրաքանչիւր բառին 1 շահի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչ օգուտ. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակներ խմբագրութեան. Նամակ Դամբէժից. Ամուսնութեան առավելութիւնքը. Նամակ Թէհրանից. Ներքին լուրեր. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ արտաքին լուրեր. Աստղ-Արեւելեանի պատասխաններ. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ Դիլլոնի նամակը.

Ի՞ՆՉ ՕԳՈՒՏ

Ահա մօտ երկու տարէ, որ Բ. Դուռը եւ Եւրոպական քիոշքը դարձել է եւրոպական տէրութիւնների անընդհատ սակայն ապարդիւն դիմումների ասպարէզը. երբեմն լսեցինք համերաշխ դիմումներ Հայաստանի բարենորոգումների ծրագիրը ընդունեցնել տալու համար, որ տեւեց երկար ամիսներ որ վերջապէս ի՞նչ օգուտ տուեց: Լսեցինք մի ժամանակ Հայաստանի կոտորածների մասին եղած դեսպանների միջարք դիմումները որով պահանջում էին անմիջապէս դադարեցնել տալ այդ կոտորածներ եւ խժդժութիւնները բայց ի՞նչ օգուտ, չէ որ այս օր էլ նոյն իսկ դիմումներ անող դեսպանների քթի տակին է կատարւում շատ տեսակ խժդժութիւններ մի օր էլ ուրախ լսեցինք թէ դիմումներ է լինում Հայաստանի 6 նահանգների վրայ եւրոպական controle վերահսկիչ հաստատելու համար, որը երկար ժամանակ ձգձգուելուց յետոյ, վերջապէս Սուլթանը բարի գտնեց Ոսլիզբէուրէին ապտակելով Հայաստանի բարենորոգումների գործադրութեան համար Շաքիր փաշան ուղարկել մի քրիստոնեայ օգնականով. որ ահա մօտ 9 ամիս է որ ամբողջ Հայաստանը պըտտելով հրահանգներ է տալիս քիւրդ աւագակապետներին եւ թիւրք աւազակ կառավարներին որ Սուլթանի ծրագրած բարենորոգումները ճշտութեամբ գործադրեն (՞՞!!) որի օրինակն ինքը Շաքիր Փաշան բարձրանալով անձամբ տալ, վերջերս իւր քրիստոնեայ օգնականը բանտարկելով, այն յանցանքի համար որ պահանջել էր մի քրիստոնեէի դատն արդարութեամբ վարել։

Իսկ այսօր էլ խեղճ եւ յոգնած դեսպանները մոռանալով անցածները, սկըսել են միմիանց յետեւից դիմումներ անել Բ. Դրան, պահանջելով Նորա իշխող Սուլթանի սոսրագրութեան եւ խոստման յարգում եւ գործադրութիւնը Զէյթունի կառավար ընտրելու նկատմամբ սակայն ի՞նչ օգուտ որ այս անգամ էլ նոյն արդիւնքը պիտի ունենայ տեղն է հարցնել թէ ինչ օգուտ այսքան որ դիմումներից, եթէ լինում են միայն իբրեւ լինձեակերպութիւն ձեւակերպութիւննոք ասում որովհետեւ հաստատենք որ եթէ այդ դիմումները լինէին քրիստոնեայ տէրութիւնների միացեալ ուժով եւ կամքով, եւ դեսպանները ճշմարիտ համերաշխութեամբ իրենց բոլոր պահանջները մի mandat-ով միասին դնէին Բ. Դրան առաջ, ոչ թէ մէկ, այլ հարիւրաւոր Սուլթանների կամքը խորտակւէր, եւ պիտի լուծւէր հայկական կամ աւելի առաջ երթանք արեւելեան ծանր խնդիրը. բայց ոչ. այսօր մենք արեւելեան քաղաքականութեան ասպարէզ Կ. Պօլսում ամեն ինչ այլ գոյնով նկատուած ենք տեսնում ամեն մի տէրութիւն ունենալով իւր Ասիական քաղաքական շահ կամ մտադրութիւն, ամեն մի դիմումի կամ պահանջի ժամանակ մի նոր տեսակ անհամաձայնութիւն կամ արգելքներ է ծագում, որոնցից օգտըւելով թիւրքաց Սուլթանը այս բոլոր դիմումներին պատասխանումէ սրտալից ծիծաղով....

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԴԻԼԼՕՆԻ ՆԱՄԱԿԸ

Շարունակութիւն № 18-ից

Մարդասէր մէկը սարսափահար պիտի լինի երբ (թիւրք) բանտը այցելելով տեսնէ խեղճ բանտարկածի ձեռ ու ոտը թոկերով ամուր կապած եւ մութ խորշում ընկածէ, որը ո՛չ մի գանգատ անգամ անելու տրամադիր չէ եթէ մինչեւ անգամ լսած լինի բանտապանից թէ մահամէ դատապարտուել եւ կամ թէ ինքը կախաղան պիտի բարձրանայ:

Ազգասիրութեան ծրագրի գործադրութեան առաջինքայլն էր, ժողովրդին այդ առաջնեկը:

Այդ շատ բնական է եւ հեշտ. մանաւանդ այն երկրում, որ պաշտօնեաները ամիսներով ռոճիկ ստանալուց յետոյ պիտի բաւականանան մի չափին գումարով որ իրենց շնորհում է կառավարութեան կողմից. «վերջին 5. ամիսը մէկ փարա անգամ չեմ ստացել, որ կարողանամ ինձ համար հագուստ առնեմ» ասեց պաշտօնեան որ մինչեւ Էրզրում ինձ պիտի հսկէր գիշեր եւ ցերեկ: Մի անգամ Քուրթէի հեռագրատան տեսչից հարցրի «արդեօ՞ք ձեր ռոճիկը կանոնաւորապէս վճարումեն». «ո՛չ էֆէնդիս» պատասխանեց տեսուչը. Ահա 8. ամիս է որ ո՛չինչ չեմ ստացել, բացի քայքայմի մէկ ամսուան ռոճիկից» Ապա ինչպէսէք կարողանում ապրել հարցրեցի, «վերջին աղքատութեա՞մբ». պատասխանեց «բայց Պ. տեսուչ, դուք պէտք է վերջապէս դրամ ունենաք ապրելու համար եթէ ոչ ինչպէս կարողէք կենդանի մնալ «ասեցի» Այո իրաւունք ունիմ, բայց ոչ քասական, Աստուած բարի է եւ ինձ անօթի չի թողնում, չէ որ հիմայ նոյն իսկ դուք ինձ մի քիչ դրամ տուեցիք» «Այո տուեցի, բայց այդ ձերը չէ այլ հեռագրի արժէքներ վճարել որ կառավարութեան պիտի հասնի» պատասխանեցի տեսչին,» թէրեւս մոռացած լինիմ ես, որ կառավարութիւնը կարողանայ այդ դրամը գանձել որովհետեւ ստացածս բոլոր դրամներն (հեռագրերի արժէքը) ինձ համարեմ պահում. ի հաշիւ իմ ռոճիկին թէեւ այդ մի մեծ գումար չի լինում, բայց վերջապէս ինչ էլ որ լինի պահումեմ ինձ համար» ասեց տեսուչը: Թէեւ սորանք փոքր պաշտօնեաներին. բայց եւ այնպէս իրենց վիճակը նոյնն է ինչպէս մի դատաւորի, բարձր պաշտօնեաների. կառավարիչների եւ վալիների եւ այն մինչեւ անգամ ինչքան բարձրանամէ պաշտօնը. այնքան ընդարձակւումէ պաշտօնէի ագահութեան սահմանները:

Բիթլիզի վերջին կառավար Թահսին Փաշան, ագահութեան ժամանակամիջոցում, թիւրք աստիճանաւորների մէջ, առաջնակարգ օրինակէ ներկայացնում սոսկալի ագահ եւ կծծի լինելուց բացի, այնքան անողորմէս ինչպէս Ugolino ի թշնամի Ruggeri ին, եւ այնքան սանձասէր, ինչքան Spenser ի «Faery Qneen» ի գնաապետ Malleger ը. որը բոլոր հարուստ հայերին առանց որեւէ մեղադրելի յանցանքի եւ պատրուակի բանտարկելու սովորութիւնը հաստատեց. որոնց ազատութիւն էր տալիս միայն այն ժամանակ երբ իրենց առ... [illegible] մեծ մասը տալիսէին փաշային իսկ հակառակ դէպքում թշուառ բանտարկեալներին ենթարկումէին այնպիսի պատիժ-

ՆԵՐՔԻ՛Ն ՏԵՍՈՒԹԻՒ՛Ն

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թէհրան. 25 մայիս 96.

Մի քանի ամսէ ի վեր տարաձայնութիւններ շփոթած լինելով Թէհրանի հայ հասարակութեան մտքերը. Ազգ. Հայկազ. երկսեռ դպրոցի ուսուցիչ և վարժուհի Ջէյրանեան առն և կնոջ վերաբերմամբ. մանաւանդ այս վերջին ամսում տեղի ունեցած նրանց կողմից անվայել վարմունքը մեզ պարտաւորցուց, ի ցոյց հանել մի քանի դէպքեր, որով ժողովուրդը ազատուի դրսերում լսած սխալ տեղեկութիւններից. և միանգամայն թողնելով վարժարանի հոգաբարձութեան աւելի մանրամասն տեղեկութիւնները եթէ հարկ համարուի հրատարակել տալը։

Տարւոյս սկզբներին Ջէյրանեանի ուսուցչութիւնը քննադատող մի յօդւած կար Շաւղի մի թերթում որմէ և ծագեցաւ այն ծանօթ անախորժ դէպքը և այլն. Հոգաբարձութիւնը պարտաւորուեց հրաժարեցնել Ջէյրանեանին իր պաշտօնէն. այդ առթիւ պարոնը դիմելով զանազան յայտնի անձանց միջնորդութեան և հոգաբարձութիւնը հաւատալով նրա 5 և 6 փետրվարի երկու գրաւոր ներողամտութեան անկեղծութեան, զիջանեց նորից թոյլ տալ որ շարունակէ իր պաշտօնը, պայմանաւ որ այլ ևս այդպիսի անախորժ ընթացք ներէ զգուշանայ։

Անցաւ մի միջոց Ջէյրանեան այր և կին իրենց թոյլ են տալիս Օրիորդաց դպրոցում դասամիջոցներին օտարազգի հիւրեր ընդունել և մէկ էլ ոչ հայ ծառայ պահել և միանգամայն դպրոցի հայ ծառային թոյլ չտալ որ էլ ու մուտ անի Օրիորդաց դպրոցում։ Այս առթիւ հոգաբարձութեան ժողովի կողմից նկատողութիւն է լինում, իրենց խոստանում են ոչ հայ ծառան արձակել և դպրոցի արձակուելուց առաջ հիւրեր չընդունել։

Յետ այնու մինչև ամսոյս սկիզբները փոքրիկ անկարգութիւններ տեղի ունեցան վարժարանում. բայց հոգաբարձութիւնը, ի նկատի առնելով որ դպրոցի արձակուրդի օրերը մօտեցած են, ուզեց մի կերպ գլուխ տանել ինչպէս ասում են. և հէնց այդ պատճառով ներողամիտ աչքով էր նայում։

Մինչև մայիսի 6-ի երկուշաբթի օրը Ջէյրանեան՝ դպրոցի ծառայի հետ մի չնչին խնդրի համար դպրոցում a la Ջէյրանեան մի մեծ աղմուկ հանելէն վերջը, գալով Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ բակում մեր բացակայութիւնից օգուտ է քաղում և իր հայհոյանաց տոպրակը կը բանայ կաթուղիկոսից սկսեալ մինչև քահանան և եկեղեցւոյ սրբութիւններ միւռոն....և այլն հայհոյել։

Զկնի մի քանի օր, մայիսի 17-ին դպրոցում տեղի է ունենում մի բանակռիւ և ներկայացան մեզ Ջէյրանեան և Կ. Պօղոսեան լսելով երկուսի բացատրութիւնները մենք անիրաւ գտանք Ջէյրանեանին և յորդորեցինք իրեն որ լեզուագարութիւնից զգուշանայ։

Բայց նոյն օրը կէս օրից մի ժամ առաջ, Ջէյրանեաններ այր և կին միասին եկան մեզ մօտ փոխանորդարանի պաշտօնարանում ինչ անպատկառ վարմունք և ինչ խայտառակ խօսքեր թոյլ են տալիս իրենց արտասանելու. մանաւանդ կինը. դա անասելի է։

Երկուշաբթի օրը Հոգաբարձ. ժողով է կայանում և վճռւում է անմիջապէս Ջէյրանեան (Թիֆլիզի անձնական պատուաւոր ազնուական) ուսուցիչը և իր կինը վարժութիւնից դադրեցնել, բայց այս անգամ վերջնականապէս։

Նոյն ժողովին մէջ տեղւոյս Ռուսաց վաճառականապետը Տիար Սէթ Ներսէսեան ներկայանալով յայտնում է ժողովին, որ պ. և տ. Ջէյրանեան դիմած են դեսպանատան և պահանջում են իրենց յետամնաց ռոճիկները։ Հոգաբարձութիւնը անմիջապէս յայտնեց որ Ջէյրանեան ամուսիններ մինչև մայիս 20-ը ստանալիք ունին միայն 10 թմն. իրենց ռոճիկէն և երեք թման էլ ծառայի ռոճիկ։ Եւ այն էլ չի կարելի վճարել իրենց մինչև դուրս չելնեն դպրոցի սենեակներից։

Համաձայն հոգաբարձ. ժողովոյ որոշման միւս օր առաւօտեան մեզ հետ առնելով գործակալ քահանայ Տէր Սահակ Աբրահամեանը, գնացինք դպրոց աշակերտուհիներին յայտնելու որ վարժուհին հրաժարեցուցած է, պաշտօնից և օրիորդաց դպրոցը մինչև տարեշրջանի վերջը փակւում է քննութեան ատեն իրենց իմաց պիտի տրուի։

Այդտեղից անցնում ենք տղայոց դպրոցը յայտնելու որ Ջէյրանեանները դադրեցրած լինելով պաշտօնից այլ ևս իրաւունք չունեն մտնել դպրոց, այդ միջոցին ամուսինք Ջէյրանեանները չզլացան իրենց անվայել խօսքերին չափ ու սահման դնել։

Վերադառնալով դպրոցից պաշտօնական մի նամակով յայտնեցինք իրենց որ համաձայն հոգաբարձական ժողովոյ որոշման, այլևս իրաւունք չունեն շարունակել իրենց պաշտօնը տեղի է այդ նամակի վերջին մասը զետեղել այստեղ.

Պ. և Տ. Ջէյրանեան

21 մայիսի 96

............Պատ. Հոգաբարձութիւնը նախ որոշեց որ մայիսի 21-ի առաւօտեան դուք Ջէյրանեաններ այր և կին ուսուցչութեան պաշտօնից արձակւած էք Ազգ. Հայկազ. վարժարանի մէջ. ամենայն դէպս էլ իրաւունք չունէք մուտք գործելու։

Երկրորդ Օրիորդաց վարժարանի պարտէզի վրայ եղած բնակութեան սենեակները սկսեալ վաղ չորեքշաբթի օրից մինչև երեք օր պէտք է թողուք։

Երրորդ վճարել ձեզ ռոճիկ մինչև մայիս 20-ը (դադրեցուցման օրը) համաձայն ձեր պայմանագրոյն 6-րդ յօդւածի տրամադրութեանը։

Չորրորդ ձեր հաշիւները տեսնել, բոլորովին ձեր պայմանագրին համաձայն ուր ի Թիֆլիզ ստորագրած էք, ի ներկայութեան մեծ. Տիար Սէթ Ներսէսեանի վաճառականապետ ռուսաց որ և է Անդամ հոգաբարձութեան։

Հինգերորդ եթէ պահանջ ունենաք վարժարանի սենեակները թողելէն յետոյ անմիջապէս կարող էք ստանալ ռուսաց վաճառականապետէն։

Նախ. Հոգաբարձ. ժողովոյ

....

Ինչպէս նաև մեր ունեցած հաշիւների մանրամասնութիւնը։

Պ. և Տ. Ջէյրանեանի հաշիւը

ՊԱՐՏԻ

Թիֆլիզում պ. Համբարձում Առաքելեանի ձեռամբ վճարած 100 րուբլի.	Ղ. 550
Ուէշտում պ. պ. Թումանեանցների ձեռ. վճարած	300
Թէհրան վճարած հոկտ.	300
Նոյեմբեր	400
Դեկտեմբեր	350
Յունվար	400
Փետրվար	400
Մարտ	400
Տէր Աբէլին	100
Պարսիկ դալիվաճառին	200
Մնացորդ պահանջ	130
Գումարն է	3530

ՊԱՀԱՆՋ

Սեպտ. մինչև ապրիլ ռոճիկ (տարեկան 400 թումանով տասը ամսով վճարելի).	Ղ. 3200
Մայիսի մինչև 20-ը	300
Փետր. Մարտ ծառայի ռոճիկ	30
Գումարն է	3530

Որովհետև Ջէյրանեաններ առաջին անգամ դիմել են դեսպանատան երեկ և մենք մի նամակաւ բացատրեցինք տեղւոյս ռուսաց լիազօր դեսպան M de Butzow-ին այն ամուսինների 7 ամսեայ Թէհրանում ունեցած վարմունքը, ներկայացնելով իրենց պայմանագրի թարգմանութիւնը և մանրամասն հաշիւները, քննուած վաճառականապետից խնդրեցինք դեսպանից որ հրամայէ անմիջապէս այդ զոյգը դպրոցի շինութիւնից դուրս գան և պատշած պատիժը տրուի նրանց։

Ս. Ծ Վր. Այվատեան.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թէհրան 29 Մայիս 96

Ձեր թերթի № 19-ի ներքին լուրերի բաժնում կարդում եմ Հայկազեան վարժարանի վերջին ժամանակներում վերաբերութեամբ դէպքերի մասին, իբր թէ որպէս մի ոմն Կարապետ Պօղոսեան, ինքս պատճառ եղած լինեմ պատահած դէպքերի։ Ես չեմ ցանկանում այդ քենալից յարձակումների սէէ կէտին պատասխանել անարժան դասելով այդ և միևնոյն ժամանակ արհամարհելի Ձեր թերթում իմ վերաբերութեամբ գրուածները. և հաստատել որ ես մի ոմն չեմ այլ օժանդակ անդամ հոգաբարձութեան։

Միայն որովհետև այս տարի Հայկազեան դպրոցը դժբաղդութիւն ունեցաւ, պ. և տ. Ջէյրանեանցների նման ուսուցիչ և ուսուցչուհի ունենալ. ես չեմ զարմանում ինչ որ պատահում է իմ և նրանց մէջ, կամ ինչ որ գրւում է իմ և նրանց նկատմամբ. չեմ ցաւում միևնոյն ժամանակ որ նրանք հակառակ իրենց պաշտօնի կոչման և մարդ կոչւելու արժանաւորութեանը, տմարդի կերպով և ամեն տեսակ վայրահաչութիւններով վերաբերւում են ինձ հետ այլ և մասնաւոր և ընդհանուր կերպով մանում են ընտանեկան պատիւների շօշափման մէջ, առանց մտածելու ի

նելի, որոնց դէմ միջին դարու Անգլիայի, Ֆրէանսի չարչարանքը, կամ այժմեան հին տաճկի Օսպէ ի. իշխանուհու նեղքինների տանջանքը մի անասելի մեղմ և մխիթարիչ պատիժներն. զոր օրինակ մի քանիսը օրերով ոտքի վրայ կանգնած պահելով իրար ոնք չէին տալիս ոչ ուտել ոչ խմել և ոչ էլ շարժվել, և եթէ ուշաթափ կամ անզգայ լինում պառկում, անմիջապէս պաղ ջուրէին ածում գլխին և կամ շիկացած երկաթով այրումէին մարմնի զգայուն անդամը մինչեւ որ նորէն ուժ առնելով վերականգնէր նոյն կանգուն դրութեր: Այսպէս ժամանակի եւ հարստութեան թիւրքերի ձեռք լինելով հայերը հարկադրուելէին ամէն ինչ զոհել եւ տալ խնդրողին պատմելով ազատելու համար հարկաւոր զոհելու կամ զոհելու խնդիր էր

րոնցից փոքրագոյնն ընտրում էր անօրինաչ հայերից:

Բիթլիսի նահանգում, հարկերը հարուստ հայեր, հեռացնել բանտարկեցին եւ մեծամեծ կաշառներ տալով ազատուեցին եւ շատեր էլ անմիջապէս վճարելու անկարող լինելով այնքան տանջուեցին բանտերում մինչեւ որ կամ մի տեսակով իրենց բաժին վճարելիք կաշառը հասցնում էին եւ կամ թէ ազատում էին մահուան շնորհիւ Բիթլիսի բանտումը միայն հարիւրից աւելի հայեր մեռան հեռուեալ. ստորագրած ականատեսը որ ուղարկել է ինձ—և եթէ չեմ սխալում Մուշի հիւպատոսներին էլ—մի անուանի անձնաւորութիւնից, որի անուն եւ հասցէն էլ պիտի տամ, կարող է մի գաղափար տալ ընթերցողին, թէ Բիթլիսի վալին ինչպէս է կառավարում իր նահանգը

«Մենք որ կատարեալ հաւատարմութեամբ ծառայեցինք թիւրք կառավարութեան, այսօր չարչարւում ենք եւ ճնշւում մասնաւորապէս վերջին տարիները, որ երբեմն կառավարութեան եւ երբեմն էլ քիւրդ աւազակախմբերի ձեռքով հալածուելէնք 1894-ին յանկարծ (մի տան մէջ) շրջապատուեցի ոստիկաններով եւ ժանդարմներով եւ ձերբակալելով տարեցի Բիթլիսի բանտը որ նախատելով ենթարկեցի անասելի տանջանքների չորս ամիս բանտը մնալուց յետ արձակեցին, 450, ամբակեան ոսկի փարկանք վճարելու պայմանով որի համար մինչեւ այս օրէ ն՞չ մի բացառութիւն չի տուել ինձ: իսկ երբ հոգի եւ կեանք ու բանտի կրակից ազատած տուն եկայ, ամէն ինչ ամենավերայ եւ խառնափնթոր դրութեան մէջ գտայ տունս բոլորովին

կերպարանափոխուած, զարդերս միանգամից քանդուած եւ խանգարուած եւ ապրուստի միջոցներն անյայտացած.. Ուստի առաջին քանը որ մտքիս եկաւ, այն էր որ թիւրք կառավարութեանը եւ վճարելիք պահանջել բայց այս միտքն էլ ինձ սարսափահար արեց, երբ յիշեցի որ այս յանդգնութիւնս ինձ նորէն կրակի եւ բանտի չարչարանքներին պիտի ենթարկի....... լսելով որ դուք(...) եկել էք հայաստան, խնդրեմ ժողովրդի միջնակը լինելու, ... Աստծոյ իմ միջնակն է, աչքի առաջ ունենալ: ստորագրած է Պօղոս Պարմանեան Մանազկերտի Խնուսինցա գիւղից:

1890-ին, Բուլանըխի Օտանձոր գիւղի. Արզաւ անուն երէցը նշանաւոր էր ահագին հարստութեամբ, որ